

Én a modestiát *szerénynek* csináltam és Szemere azt is kívánta, hogy ezen merésnek írjak Apológiát. Irtam. Megvállik, mi lesz belőle.“

A *szerény* — tudjuk — megélt modestus értelemben, de a *csányt* és *rényt*, ezt az egész idegen, mondhatni szervesetlen anyagot nem vette be a magyar nyelv szervezete, bármennyire erőltette az egyiket Kazinczy, a másikat nemcsak ő, hanem az ő pesti triászja, a mely vele együtt kötelezte magát a *rény* használatára. A nyelv nem szentesíthette a gyökérszó-alkotás és a fejtől való megcsonkítás példáit.

KARDOS ALBERT.

Csány. Honnan vehette Kazinczy e nevet a „virtus“ fogalmára? Kardos Albert azt mondja, hogy „a Csány helységnév zsongott a lelkében és a fülében“ (I. MNy. 2: 275). Hihető, de miért éppen Csány? Hiszen, ha csak egy szótagú helynév kellett, lehetett volna győr, pécs, vácz, dab, dég, szany, szöny, böny is. A zsongás nem magyarázza meg, miért esett éppen erre a választása.

Nekem úgy rémlik, hogy azt olvastam valahol, de hamarjában gazdáját adni nem tudom, hogy Kazinczy a *csinál* igéből faragta a *csányt* a tőle megszokott erőszakossággal.

Erre mutat, hogy Szemerének a *csány* helyett eleinte jobban tetszett a *csály*, nemcsak a csányi dinnye miatt, hanem alkalmasint azon okból is, mert a *csály* valamicskével mégis közelebb áll a *csinál*hoz, mint a *csány*. De még jobban e mellett szólnak Szemerének 1811 május 28-án Kazinczyhoz irt következő sorai: „Társamnak (Horvát Istvánnak) eleinte tetszett a *csály* s nem azután. Csáli hó hajsz! Csáli! az ökrész szava s a *csály* erre emlékeztetne. Én a *hőnyt* (*hős*) projectálám; s az inkább tetszett. Azután a német Tugendet vettük mustrául. Tugend az etymologia szerént (?!) nem több mint a That: mind a kettő Eggy s ugyanazon Eggy gyökértől származik, a *thu*-tól. Lehetne a *te* gyökérből virtusnak való szót alkotni? Én így próbálám: *tény*.“

Valamint Szemere, bizonyára Kazinczy is a német *thun-Tugend* állítólagos kapcsolatot tartotta szem előtt: *csinál-csány*, *teszen-tény*.

SZILY KÁLMÁN.

Ádáz (I. MNy. 2: 231—232. 1.). Móricz István arról értesít, hogy szentesi és vajdácskai (Bodrogek) tanító korában sokszor hallotta a néptől az „ádáz“ szót, ilyenformán: „Ne menj hozzá, hugom, *ádáz* ember az!“ „Csunya *ádáz* időben jöttünk haza“ (téli viharos i.). „*Ádáz* kutya jár a faluban“ (veszett). Mindennapi szitokszó is azon a vidéken: „te *ádáz* kutya!“

Hirtelen hamar-jó. Szülőfalumban hallottam ezt a sajátságos szólást többször is. Oly asszonyra, a ki szeret kotyvasztani, sütkérezni, torkoskodni, se ideje, se órája. Kívált ha az ura nincs otthon, a kinek kiszúrja akármivel a szemét, maga meg süt-főz, kör-ficzől magának, másnak is, de olyat, a mi *hamar kész*, pl. rántottát, forgácsfánkot, bába fogát, hirtelen-sült pecsenyét. „Derék asszony az! tud *hirtelen hamar-jót* készíteni“ („*hamarjót*“ *egybe* mondva). „Menjete, gyerekek, Kata nénétekhez: majd *csinál hirtelen hamar-jót!*“